

Магістр 2 року навчання
Фінансового факультету ХНЕУ

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто сучасний стан розвитку ринку платіжних карток. Відображено переваги та проблеми розвитку банківських платіжних карток. Охарактеризовано кількість емітованих банківських платіжних карток українськими банками та встановлено лідера з випуску платіжних карток. Також звернено увагу на кількість випущених та встановлених банками платіжних засобів і надано рекомендації щодо поліпшення ринку платіжних карток.

Аннотация. Рассмотрено современное состояние развития рынка платежных карточек. Отражены преимущества и проблемы развития банковских платежных карточек. Охарактеризовано количество эмитированных банковских платежных карточек украинскими банками и установлен лидер по выпуску платежных карточек. Также обращено внимание на количество выпущенных и установленных банками платежных средств и предоставлены рекомендации относительно улучшения рынка платежных карточек.

Annotation. Modern market of payment cards development status is considered. Advantages and problems of development of bank payment cards are reflected. The amount of the issued bank payment cards by the Ukrainian banks is described and the leader in producing the payment cards is established. Attention is also paid to the amount of the means of payment produced and set by the banks and recommendations in relation to the improvement of market of payment cards are given.

Ключові слова: ринок платіжних карток, платіжна картка, безготівкові розрахунки, регіон.

Традиційно питання, пов'язані з організацією карткового банківського бізнесу, прийнято розглядати з погляду найяскравіших та інноваційних сторін. Картковий бізнес з'явився разом із новим пострадянським часом і протягом останніх років завжди давав велику кількість інформаційних приводів для різноманітних публікацій. Для України цей напрям банківської діяльності не стільки вважається новим, скільки не використовуваним належним чином його потенційними користувачами, а саме клієнтами банківських установ або потенційними клієнтами. У цьому зв'язку дослідження питання організації роботи з пластиковими картками установами банків України набуває особливого значення, що зумовлює актуальність обраної теми та доцільність проведення досліджень для розвитку цього питання.

Проблему розвитку ринку платіжних карток розглядали такі автори, як: Міщенко В. І., Савченко А. Н., Олійник А. В., Петрашко Л. П. та ін. [1 – 3]. У роботах цих авторів розглянуто сучасний стан ринку пластикових карток в Україні та його динаміку і проблеми, які виникають унаслідок розвитку. Потребує великої уваги розгляд питання перспектив розвитку карткового бізнесу, а також дослідження оптимально розвинутої інфраструктури, яка зможе задовольнити потреби власників пластикових карток.

Метою даної статті є дослідження стану розвитку ринку платіжних карток та розкриття сучасних проблем, що впливають на даний ринок.

Завдяки тим зручностям, що пропонують платіжні картки, вони використовуються щодня. Науковці у своїх дослідженнях постійно акцентують увагу на перевагах платіжних карток перед паперовими грошима: зручність оплати за товари, роботи, послуги, надійність, практичність – для клієнтів банку та торговців; підвищення конкурентоспроможності та престижу, оптимізація витрат, що пов'язані із оборотом готівкових грошей – для банків [1].

Виходячи зі статистичних даних НБУ, ринок платіжних карток в Україні активно розвивається. Так, на початок 2012 р. емісію та еквайринг платіжних карток здійснювали 142 банки (81,0 % від загальної кількості, що мали банківську ліцензію). А це на 4 банки менше порівняно з 2010 р. Загальна кількість платіжних карток, термін дії яких не закінчився, становила близько 57,8 млн шт. у 2012 р. та 45,4 млн шт. у 2009 р. Кількість платіжних карток, емітованих банками України, за якими протягом 2011 р. було здійснено хоча б одну операцію, збільшилася на 2 % – до 34,8 млн шт. За 2011 р. кількість банкоматів та платіжних терміналів зросла до 32,9 тис. од. і 123,5 тис. од. відповідно, що на 4,1 і 4,7 % більше порівняно з 2010 р. [2; 3].

Загальна ситуація на українському ринку карткових платіжних систем наведена в таблиці.

Основні показники ринку платіжних карток в Україні

Дані за станом на	Банки-члени карткових платіжних систем (шт.)	Держателі платіжних карток (тис. осіб)	Платіжні картки (тис. шт.)	Платіжні картки в обігу (тис. шт.)	Банкомати (шт.)	Термінали (шт.)	Імпринтери (шт.)
01.01.2008 р.	127	35 723	41 162	-	20 931	94 317	54 406
01.01.2009 р.	139	37 232	38 576	45 346	27 965	116 748	82 084
01.01.2010 р.	146	39 395	29 104	44 469	28 938	103 063	76 718
01.01.2011 р.	141	39 942	29 405	46 375	30 163	108 140	15 858
01.01.2012 р.	142	35 179	34 850	57 893	32 997	123 540	15 803

Отже, можна констатувати, що загальна кількість платіжних карток із кожним роком зростає. Крім того, банкіри впевнені, що і надалі ситуація з даним банківським продуктом буде такою ж, а особливо динамічно будуть розвиватися кредитні платіжні картки.

Вирішальну роль у функціонуванні ринку платіжних карток відіграють банківські установи. Вони реалізують пластикові картки серед своїх клієнтів, здійснюють інформаційне забезпечення електронних платежів, ведуть поточні рахунки продавців та покупців і здійснюють остаточне урегулювання їх взаємних вимог. Тому через пластикові картки банки надають цілий комплекс послуг своїм клієнтам.

Аналізуючи ринок платіжних карток, варто відмітити, що за станом на 01.01.2012 р. його ринок розподілено практично між 3-ма провідними банками – ПАТ "ПриватБанк", АТ "Райффайзен Банк Аваль" та АТ "Ощадбанк" [4].

Якщо ж розглядати ринок платіжних карток у регіональному розрізі, то безперечними лідерами за кількістю платіжних карток є місто Київ (11,9 %), Дніпропетровська (11,7 %) і Донецька (10,2 %) області, а щодо кількості платіжних карток в обігу, то тут право першості надається Дніпропетровській області (22,6 %). За інфраструктурою обслуговування для м. Києва характерна найбільша кількість терміналів (15,2 %) та банкоматів (13,3 %). Друге і третє місця за кількістю терміналів посідають Дніпропетровська (10,8 %) та Донецька (8,5 %) області, а за кількістю банкоматів, навпаки, – Донецька (10,2 %) і Дніпропетровська (8,9 %) [5].

Із викладеного можливо стверджувати, що ринок платіжних карток в Україні входить у стадію стійкого зростання. Визначилися банки-лідери та основні гравці на ринку платіжних карток. Відбувається переосмислення концепції та меж застосування карткових продуктів як банками, так і їх клієнтами – юридичними і фізичними особами.

Загалом карткова мережа в Україні розвивається швидкими темпами і, швидше за все, приклад розвитку українського ринку повторює загальносвітову тенденцію, оскільки банківський продукт за своєю суттю розрахований на широке коло споживачів, чому сприяє зростання вигідності банківського продукту при розширенні клієнтської бази. Розвиток вітчизняного карткового бізнесу можна охарактеризувати як "бурхливий", але екстенсивний. Екстенсивне зростання ринку забезпечується, насамперед, за рахунок реалізації банками зарплатних та пенсійних проектів. Дебетові картки при цьому використовуються їх власниками переважно для зняття готівки, а не для здійснення безготівкових розрахунків тощо.

Таким чином, зважаючи на зазначене, очікується подальше зростання кількості платіжних карток і операцій, що проводяться з ними. Це відбудеться, перш за все, за рахунок розроблення і впровадження банками, членами міжнародних платіжних систем, нових карткових продуктів, що сприятиме придбанню клієнтами нових видів продуктів і, тим самим, зростанню кількості активних платіжних карток. Крім того, за рахунок розширення мережі підприємств торгівлі і сервісу, що прийматимуть доплати платіжні картки як у містах, так і в населених пунктах. У міру розвитку мережі POS-терміналів у торговельно-сервісних підприємствах і популяризації серед населення безготівкової оплати товарів і послуг, ринок обов'язково буде розвиватися, тому подальші дослідження будуть спрямовані на виявлення факторів, які сприятимуть розвитку ринку банківських платіжних карток.

Наук. керівн. Прохорова Ю. В.

Література: 1. Спіфанов А. О. Управління ризиками в платіжних системах / А. О. Спіфанов, В. І. Міщенко, А. С. Савченко. – Суми: Ініціатива, 2001. – 168 с. 2. Кравець В. М. Платіжні картки в Україні / В. М. Кравець, А. С. Савченко. – К.: Факт, 2009. – 30 с. 3. Олійник А. В. Інформаційні системи і технології у фінансових установах: навч. посібн. / А. В. Олійник, В. М. Шацька. – Львів: Новий Світ, 2006. – 436 с. 4. Річний звіт Національного банку України за 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep/A_report_2010. 5. Річний звіт Національного банку України за 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep/A_report_2011.pdf.